

důchodu i renty (nájem pozemku, bytu, stroje), pro rozdíly spotřebního zdanění, pro rozlišování kapitálu atd.).

4.) Statky přírodní (přirozené prostředky úkojné) a kulturní (člověkem vymyšlené a vytvořené), nemovité a movité, rozmnožitelné a nerozmnožitelné, dělitelné a nedělitelné, zastupitelné a nezastupitelné.

§ 4. Pohnutky jednání hospodářského (ekonomická psychologie Wagnerova).

I. Zachovávání co nejpříznivějšího poměru mezi vynaloženými obětmi a dosaženým výsledkem (zásada hospodárnosti) je sice ve vlastním prospěchu hospodářově, neudává však ještě nic o tom, jaké motivy jsou podkladem určitého jednání hospodářského, a zejména není totožno se soukromou ziskovostí (hospodářským egoismem).

Lze býti hospodárným a svého prospěchu dbalým i naproti látkám a silám přírodním, v organisování práce a v používání kapitálu (na př. v pečlivém výběru osevu a hnojiv, surovin a nástrojů), ve správě a upotřebování statků již vyrobených pro vlastní ukojení potřeb, i konečně v samých činech ryze altruistických (na př. rozdíletí chudíně spíše naturalie výhodněji ve velkém nakoupené nežli rozdíletí peníze a ponechatí jí nákup za vysoké ceny drobného obchodu).

Lze tedy jednati hospodárně a přece nikoli egoisticky (sobecky, zjištěně), protože egoismem není ještě šetření vlastního zájmu vůbec a vždycky, nýbrž hájení osobního prospěchu třeba i na úkor jiných, tedy na př. zvětšení výnosu výroby snížením mzdy a prodloužením doby pracovní pro dělnictvo nebo nepřiměřeným zvýšením cen pro spotřebitele.

Starší literatura, opárající se o individualistické filosofické nauky století 18., hlásala, že, i když pro jiné obory lidského konání lze připustiti účinnost jiných motivů nežli egoismu, přece alespoň v jednání hospodářském určuje člověka výhradně jeho vlastní zájem a prospěch soukromý. Zjištěnost lidská pokládána za jakousi přírodní sílu v konání hospodářském, za vlastnost specificky hospodářskou, uměle konstruován "hospodářský člověk", vedený pohnutkami ryze sobeckými a působící k vlastnímu zisku beze všelikého zřetele k dobru ostatních a celku, a z tohoto předpokladu jakéhosi vtěleného egoisty pak vyvozovány a vysvětlovány všechny jevy hospodářského života jednotlivců i národů.

Krajní liberálové dokonce tvrdili, že, sledují-li jen každý jednatel svůj dobře pochopený zájem a prospěch soukromý (l'intérêt bien entendu), poslouží tím zároveň, "jakoby neviditelnou silou veden", nejlépe též blahobytu obecnému, a že co nejsvobodnější uplatňování soukromé zjištěnosti povede ke svrchované harmonii všech individuálních prospěchů hospo-

dářských (Bastiat Harmonies économiques).

II. Oč rozborů Schäfflových obecně se nyní

uznává, že sice soukromá zisťnost jakožto projev vrozeného pu-
du sebezachování jest u jednotlivců pohnutkou při hospodaření
nejobecnější a nejdůležitější, ale že nikterak není ani jedi-
ným, tím méně pak výhradně oprávněným ředitelem života hospo-
dářského a společenského vůbec, jakož i že - jsouc sama teprv
produktem jistého stupně kulturního vývoje - vystupuje u jed-
notlivců, tříd, stavů, národů i dob měrou, dle jejich povahy
a intelektu i dle povahy a hospodářského mravu jejich národa
a společenské třídy nebo místní skupiny velmi rozdílnou.

I v hospodářském životě uplatňuje se množství
rozmanitých motivů, od nejušlechtilejšího k nejnižšímu odstup-
ňovaných - vedle ryze osobního prospěchu i láska k rodině a
mysl pro stavovskou čest, místní a kmenový patriotism, nábo-
ženské názory - sám egoismus nevystupuje toliko ve formě snahy
po majetku a hmotném prospěchu, jen jinými jeho formami jsou
i snaha po uznání a vyznamenání, nebo naopak nátlak a strach
před trestem nebo nevážností, radost a vnitřní požitek z uplat-
nění se nebo naopak obava před následky nečinnosti (Wagner).
Zkrátka i v hospodářském životě jest hybnou a organisující si-
lou celý člověk smyslový, rozumový a mravní se všemi svými pu-
dy i silami (Schäffle), vlastnostmi dobrými i špatnými, po-
dobně jako v jiném konání svém.

Rovněž může sice způsob nabývání statků býti ryze egoistickým, způsob upotřebení jejich však altruistickým (na př. pro účely dobročinné), nebo naopak mohou činy altruistické plynouti z motivů neethických (ctižádost, marnivost). Nezřídka bývá jednání na prospěch obecný přímo i ve vlastním zájmu jednotlivcově (na př. hašení při požáru, poctivost při správě společenského podniku). Kde by se pak nesobecké vnitřní motivy nejevily dost účinnými, bývá vydatným korektivem nemírné soukromé ziskovosti veřejné mínění nebo zákon (o lichvě, o ochraně dělnické a pod.).

Avšak by i motivy mimoegoistické byly s to, hospodářský výsledek určitého jednání pro jednajícího hospodáře zcela odstraniti nebo aspoň obmezovati, nemohou přece býti leč ojedinělou úchytkou od principu hospodárnosti uvnitř souhrnu jeho hospodářské činnosti. Tou měrou jakou by tyto úchytky rostly a svým převládáním určovaly samu povahu tohoto hospodářství, ohrožovaly a na konec zmařily by samostatnou jeho existenci hospodářskou.

§ 5. Hospodářské subjekty (jednotky).

1. Každé hospodaření předpokládá určitý okruh potřeb, za jejichž ukojením se děje, a určité vedení (správu, řízení) úkonů, k opatřování a používání statků směřujících.